

הבל

נ"ל שפירושו של הבל הוא אויר שמושפע על ידי נוזל (Air quality that is impacted by the presence of a liquid) וגם שמעתי דבר דומה מאת הרב מאיר ליכטנשטיין

תלמוד בבלי מסכת זבחים דף קיג עמוד ב

איתיביה: +בראשית ז+ מכל אשר בחרבה מתו; בשלמא לדידי דאמינא ירד מבול לא"י, משום הכי מתו, אלא לדידך אמאי מתו? **משום הבלא**; כדרב חסדא, דאמר רב חסדא: ברותחין קלקלו וברותחין נידונו, דכתיב הכא: +בראשית ח+ וישוכו המים, וכתב התם +אסתר ז+ וחמת המלך שככה.

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף נ עמוד ב

אמר רב: בור שחייבה עליו תורה - להבלו ולא לחבטו, אלמא קסבר: חבטה, קרקע עולם הוא דמזקא ליה; **ושמואל אמר: להבלו וכ"ש לחבטו**, וא"ת: לחבטו אמרה תורה ולא להבלו, התורה העידה על הבור ואפילו מלא ספוגין של צמר. מאי בינייהו? איכא בינייהו דעבד גובה ברה"ר, לרב - אגובה לא מיחייב, לשמואל - אגובה נמי מיחייב. מ"ט דרב? דאמר קרא: ונפל, עד שיפול דרך נפילה. ולשמואל? ונפל, כל דהו משמע.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צב עמוד ב

תנו רבנן: ששה נסים נעשו באותו היום, ואלו הן: צף הכבשן, ונפרץ הכבשן, **והומק סודו** ונהפך צלם על פניו, ונשרפו ארבע מלכיות, והחיה יחזקאל את המתים בבקעת דורא. וכולהו גמרא

רש"י מסכת סנהדרין דף צב עמוד ב

הומק סורו - נשפל גאותו, כמו סורו רע (קדושין פב, א), לישנא אחרינא: הומק סודו - כמו יסודו נשתלשל, וכן לימדני רבי יעקב בן יקר, אבל מורי גרס: **והומק סידו** - סיד הכבשן נמסה מרוב חמימות, כך שמעתי, והיתה מושכת למרחוק, ומהבל של אותו הסיד נשרפו אותן שהשליכו חנניה מישאל ועזריה לתוך כבשן האש.

רמב"ן בראשית פרק ה

(ד) ויהיו ימי אדם אחר הולידו את שת - בעבור ארך חיי אלה הראשונים יפרוט ימיהם קודם הולידם וגם אחר כך, ויכלול כלם בסוף, עד הדורות שאחר המבול:

והסבה באריכות ימיהם, כי אדם הראשון, מעשה ידיו של הקדוש ברוך הוא, נעשה בתכלית השלימות בנוי, בכח, בקומה וגם אחרי שנקנס עליו שיהיה בן מות היה בטבעו לחיות זמן רב. וכאשר בא המבול על הארץ נתקלקל עליהם האויר, והלכו ימותם הלך וחסור, כי עד המבול היו ימיהם בארך ההוא, ויש מהם שחיו יותר מאדם. ושם שנולד קודם המבול חיה שש מאות, הועיל לו החוזק שנולד בו, והזיק לו האויר שנתקלקל. ובניו הנולדים אחר המבול נתקצרו ימותם, ושוב לארבע מאות:

ותראה שהיה זה בהם עד הפלגה, וכאשר משל עליהם שנוי האוירות בהפלגה נתקצרו עוד ימיהם, כי פלג, אשר בימיו נפלגה הארץ, שב לחצי ימיהם למאתים שנה. ונראה כי בדורות אברהם יצחק ויעקב היו הימים בעם שבעים ושמונים שנה, כאשר הזכיר משה רבינו בתפלתו (תהלים צ י). אבל הצדיקים בדורותם יראת ה' תוסיף בהם ימים, כי פרעה תמה על יעקב, והוא הפליג לו בימי אבותיו, כמו שאמר ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי בימי מגוריהם (להלן מז ט):

ולא יכשר בעיני מאמר הרב שכתב במורה הנבוכים (ב מז) כי לא היה אורך השנים רק ביחידים האלה הנזכרים, ושאר בני אדם בדורות ההם היו שנות חייהם השנים הטבעיים המורגלים. ואמר, כי היה החדוש הזה באיש ההוא בהנהגתו ומזונו, או על דרך נס:

והנה אלה דברי רוח. ולמה יהיה הנס הזה בהם, והם אינם נביאים ולא צדיקים וטובים לעשות להם נס, אף כי דור אחר דור. ותיקון ההנהגה והמזון איך תאריך ימיהם כפלי כפלים מכל הדור ההוא. ויתכן שיהיו אחרים גם כן מתנהגים בטוב ההנהגה ההיא, ותאריך לכלם או לרובם. ואיך לא תגיע החכמה בהנהגה הטובה היא לאחד מכל בני נח אחר המבול. אבל היה בהם קצת מחכמת אבותם, והיא מתמעטת והולכת דור אחר דור:

צדקה

שורש המלה הוא צדק ולא חסד (עיין באור החיים למטה)

תלמוד בבלי מסכת זבחים דף קיג עמוד ב

א"ר אבהו: למה נקרא שמה שנער? **שמנערת עשירה**. והא קחזינן דהווי! תלתא דרי לא משכי.

רש"י מסכת זבחים דף קיג עמוד ב

שמנערת עשירה - מפני שאינן מרחמים על הבריות כדאמרין במסכת ביצה (דף לב:): עשירי בבל יורדי גיהנם הן.

תלמוד בבלי מסכת ביצה דף לב עמוד ב

אמר רב נתן בר אבא אמר רב: עתירי בבל יורדי גיהנם הם. כי הא דשבתאי בר מרינוס אקלע לבבל, בעא מנייהו עסקא - ולא יהבו ליה. מזוני מיזן - נמי לא זינוהו, אמר: הני מערב רב קא אתו, דכתיב +דברים יג+ ונתן לך רחמים ורחמך, כל המרחם על הבריות - בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו, וכל מי שאינו מרחם על הבריות - בידוע שאינו מזרעו של אברהם אבינו. ואמר רב נתן בר אבא אמר רב: כל המצפה על שלחן אחרים - עולם חשך בעדו, שנאמר +איוב טו+ נדד הוא ללחם איה ידע כי נכון בידו יום חשך.

רש"י מסכת ביצה דף לב עמוד ב

יורדי גיהנם הן - שאינן מרחמים לעשות צדקה.

עסקא - סחורה, להשתכר למחצית שכר.

מזוני - שאל מהם מזונות - מיזן נמי לא זינוהו.

ונתן לך רחמים - שתרחם על הבריות.

כאשר נשבע לאבותיך - מי שיש לו רחמים מזרעו של אבות.

בעדו - כנגדו, כמו שבת בעדו (איוב א) כלומר: חשך פרוס לפניו, הכל עליו כחשך.

נכון בידו - מזומן אצלו.

אור החיים שמות פרק כב

(כד) אם כסף. במכילתא רבי ישמעאל אומר כל אם שבמקרא רשות חוץ מזו וכו'. וצריך לדעת למה ידבר ה' בדרך ספק במקום ודאי. ואולי כי בא הכתוב להודיע ולהשיב גם כן לאשר ישאל השואל בראותו כי ירבה כבוד אדם בזהב לרוב ואוצרותיו מלאים הון עתק ללא צורך בו ויאמר אדם מה הנה אוצרות זהב לאדם ללא דבר למה לא הספיק ה' לתת לו מזונותיו הצריכין ולא יהיה זה גדול מיעקב אבינו אשר שאל (ברשית כח כ) לחם לאכול ובגד ללבוש, הן אמת כי מה שיחסר לאדם מכדי צורכו יש טעם בדבר ליסרו על עונו מה שאין כן אוצרות הון למה לאיש אין לו צורך בהם, לזה הודיע הכתוב כי הסובב דבר הוא אותם שאינם ראויים לקבל חקם לצד מעשיהם כי ה' בחסדו נותן שפע הצריך בריוח לכל איש ואיש די מחסורו והיה כי יחטא אדם ואינו ראוי לקבל פרנסתו בכבוד מאל הכבוד החלק המגיעו לא יטלנו עליון אלא הרי הוא מתקבץ אל מקום אחר ותהיה פרנסת הלז עם אדם אחר הבא לו דרך שם פרנסתו ויתפרנס בפחיתות ובביזוי כאשר גזר הגוזר בצדק. ויעשה ה' בדרך זה לב' מדות טובות הא' להשתלם אדם בעולם הזה פעלו הרע, והב' כדי שיזכה הנותן באמצעות נתינת צדקה וחסד לרעהו. וזה הוא אומרם אם כסף תלווה את עמי פירוש אם ראית שהיה לך כסף יתר על מה שאתה צריך לעצמך שאתה מלווה לעמי תדע לך שאין זה חלק המגיעך אלא חלק אחרים שהוא העני עמך, ובזה רמז כי צריך לפתוח לו משלו. ואולי כי רמז לו גם כן שלא יתנשא ויתגדל על העני בראותו כי הוא הנותן לו, והוא אומרם לא תהיה לו כנושה לשון נשיאות ומעלה כי משלו הוא נותן לו. וחזר לומר כנגד ההלואה לא תשימון עליו וגו':